

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés felfvetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

April elejétől június fogytaig terjedő évnegyedes folyamára e' testvér-lapoknak helyben borítéktalanul 2 fr. 40 kr. borítékosan helyben vagy postán 3 fr. 30 kr. April elejétől december végeig terjedő 34 esztendei. folyamára pedig helyben borítéktalanul 7 fr. 30 kr. borítékosan helyben vagy postán 9 pengő fr. előfizetést elfogadnak mind a' két hazai k. postahivatalok, mind szorgalom- vagy gyorskocsi vagy más biztos alkalom által a' **Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.**

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Kinevezések, és előléptetések, halálozás. István kir. helytartó, és özvegy nádorné ő fenségeik válasza Pest, és illetőleg Buda sz. kr. városokhoz. Tanácskozás és auditorium. Tiszta ügy: vélemény a' tiszavölgyi társulat pénzügyi, költségvetési, 's beszédeli eljárásának életbe léptetése iránt. Budapesti napló. Törvényhatóságok: Zágráb és Pozsonymegyék közgyűlései; Erdélyi országgyűlés Társulati élet: a' pesti lövész; nyilatkozat és czáfolat a' moldvai csángó-magyar ifjak pénzei ügyében.)

Külföld. (Amerika, Portugália, Spanyolország, Franciaország, Németország, Poroszország, Görögország.) Ertesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Őfels. a' báró Bedekovich Lajos nyugalmaztatása által megürült magyar kir. udv. első alkanczellári helyre, Szögény László másod alkanczellárt kinevezni, Simoncsics Jánost, pestmegyei volt alispánt, kir. tanácsos' czímmel díszíteni; továbbá Jendrassik Miksát, a' szomolnoki főbányafelügyelőség és kerületi bányászék ülnökét egyszersmind bányakamrai ügyvédet idejlen bányatanácsossá, alsómagyarországi előadót és főkamaragrófsági ülnökké érdeemesíteni — végre a' pesti egyetemnél megürült dogmatikai tanszékre Hoványi Ferencz szilágysomlyói plebánost; Somoskeőy Antal beszercebányai kamrai ügyvédet pedig főkamaragrófsági ülnökké 's kamrai ügyvéddé valóságos bányatanácsos czímmel és rangjával kinevezni legk. méltózt.

A' nm. magyar kir. udv. kamra, a' nagykikindai kincstári szabad kerületben megürült főügyész állomásra, Tanazevi Péter kir. táblai 's váltóügyvédet nevezte ki. Gelincz Ferencz a' nagyszabonyi kamrai fizetőhivatal pénzkezelője, ugyanott a' főbank- és váltóczédula-beváltó hivatalhoz ellenörködő pénztártisztát lón kinevezve.

Halálozás. Az ős magyar nőjellelem magasztos példánya, néhai Szilassy József bel. tit. tanácsos és tornamegyei főispán özvegye, nagyváradi b. Incedy Katalin, ninesen többé. Pestmegyében Pádon, hosszas időig tartott synlódás következtében, 78 éves korában mult ki Édes és mostoha gyermekei, unokái 's másodunokái, összesen 43, legméltyebb bánattal kesergik a' patriarchalis családját, árvák 's ügyefogyottak és számos jobbággyai érzékeny siralma összhangzásával, kikől nem parancsoló urnót, hanem jó és rosszban felékké osztottól ápoló anyát rablott el a' halál.

FELEJTHETLEN NÁDORUNK özvegye fens. Mária Dorothea főhgaszszony bucsúválasza sz. kir. Pest város tanácsához. Nemes városi Tanács! Fogadják uraságtok legszivesebb köszönetemet azon meleg részvételért, mellyel engem a' fájdalom napjaiban megvizsgálni ügyektek. Ha valami enyhíthetné e' fájdalmat, ezt országos elismerése az Elhunyt dicső érdemeinek tehetné némileg, mellyre ő, ki egy hosszu munkás életet csak a' hazának szentelt, olly igen méltó. 'S valóban nagy megnyugvásomra szolgál, uraságtok is az általános kegyelet részesei közt látnom, kiknek városa folytonos hűgondjainak mindig szeretett tárgya volt. Ellenben mély fájdalmamat növelte a' két testvérvárosi elválásomnak, melly legdrágább emlékezetim vidékétől ejtett el, — megemlézése. De végbucút önköztől nem veszek. Bár távol, szellemem ott lakik; 's valamint forró ohajtásom, úgy erős hitem az: hogy poraimat egykor azon föld őrzendi, mellyen én olly sokáig boldogultam. Tegyük uraságtok bizonyosakká városuk polgárait, hogy Pestnek és emberbaráti intézeteinek virágzása kívánságim 's örömmimnek, mint eddig, úgy mig élek, változhatlanul előkelő tárgya lesz. Maradok uraságtoknak Bécsben mártius 10én 1847. szives jóakarójok Mária Dorothea m. k.

Szinte ő fens. válasza sz. k. Buda főváros részvétlanusító iratára: Nemes városi Tanács! Hozzám intézett részvevő szives soraikat nagy megindulással, 's a' bánat és elégtétel vegyes érzéseivel olvastam. Bánattal, mert szívem új sebét a' veszteség említése mindig és örökké fájdalmasan illeti, bánattal azért is, mert egyszersmind másodkédes hazámtól elválásom eszméjét kelti fel bennem. De e' mellett jól essett újra meggyőződnöm, miről egyébiránt nem kételkedem soha, hogy uraságtoknak felejthetlen dicső férem iránti tiszteletök túl fogja élni halálát; reám nézve pedig, hogy azon esendes működési téren, mellyre magamat aszszonyi rendeltetésemnélfogva is utasítva érzem, igyekezetimet önök szivesen méltányolják. Vegyék tehát uraságtok keblem mélyéből fakadt köszönetemet ragaszkodásuk-

hoz ezen előttem mindig drágazalagért 's mondják azon királyi főváros polgárainak, mellynek ügyeit önök intézik, hogy előttem e' város, melly huszomnyolcz évig tanuja volt szerencsémnek 's mellynek lakójait szeretetök annyi jeleivel növelték, kegyeletes emlékezetemben mindig élni fog; hogy azon intézeteknek, mellyek benne újabb időben támadtak, érdekét szívemen viselni meg nem szünendem, 's hogy buzgó ohajtásom, sőt nyugtató reményem ugyanott hunyhatnom be szememet, hol élttem nagyobb részét esendes házi boldogságban töltöttem el. Egyébiránt maradok uraságtoknak szives jóakarójok Mária Dorothea s. k.

Bécsben mártius 10én 1847.

Tanácskozás és auditorium.

Folyó mártius hó politikai közéletünkben nevezetes. A' pártmozgalom, elvsurlódások, izgatások 's egyéb, mi az értelmiséget összehgyűjté, hogy vállvetve közös munkálkodás történéjék, a' nemes, a' szent czél elérésére, mit a' haza minden polgárai annak jóléte előmozdítására kitűztek, e' hóban vevének határozott irányt.

Az ellenzék tanácskozást tartott; politikai cselekvésének alapelveit egy programban fejezték ki. Ezt tevék már másod ízben a' conservatívek is. És e' tény nem csupán ritkasága miatt emlékeztet, de — és kivált történelmi fontosság leend azért, hogy az eddigi elszórt töredékekben működő provinciai erők egyesítettek, az eljárás némileg összpontosított, a' létesítés czélja széles általánosságban ugyan, de mégis kitűzetett 's az egyesülés eszméjében egy újabb gyümölcses virágimbója fejledezik, melly — adja isten! legyen áldásos, legyen a' magyarra és hazájára üdvözöl! —

Mindez mártius 15kén délelőtt és délután történt.

Az átalakulás első stadiumán már talán túl is vagyunk. Sokan így vélekednek 's én is ezekkel tartok; épen azért sokszorosan érdekesnek, fontosnak nézek minden olly fordulatot, melly politikai életünkben mint jelentékes tünik fel. Illyennek látom a' mártius 15ki napot 's azért annak eredményekbeni taglalására e' lapok egyik következő számában alkalmat veendek visszatérni.

Most felvett tárgyamhoz sietek, mellynek czime: **tanácskozás és auditorium.**

Pestmegye mártius 16kán nyitá meg ez évi első rendezet közgyűlést. A' terem — szokás szerint — zsufolásg tömve, a' karzatok nők és férfakkal megrakva, a' tanácskozó rendek teljes számban. Mind ezen a' magyar ember, ki életének legalább is felét ülések és gyűlésekkel tölti el 's kinek úgy szólván már az anya-termetet vérebé önté a' vitaközlési vágyat, csak örülhet. És én is örülök, ha a' közigazgatási ügyek iránti részvét, az azok fölötti elfogulatlan ellenörködés lenne a' császer, mi olly népes, olly válogatott, olly intelligens közönséget esalhatott a' komoly tanácskozások falai közé.

Hogy ekép reám nézve a' hatás egészen más 's majd ellenkező lón, az nem annyira az individualitástól, mint attól függ, hogy a' tárgyat a' szemfélyel összehgyűjtészen, a' k i t a' mi helyett használtatni fájdalommal tapasztalám.

Két momentumot emelek ki, mint mellyek azok előtt, kik a' hasznos eredményeket a' fellengzőn szép szavak elibe teszik, titokban sehogy sem maradhatának. Egyik az a' auditorium (hallgatóság), másik a' **journalistika** i ü g y.

Polgári szabadság, alkotmányos élet, politikai függetlenség nyilvánosság nélkül nem képzelhető. Ki kell tehát nyitnunk tanácskozlási termeink ajtáit ott, hol mint alkotmányos hatóság közügyeinkről rendelkezünk. Így cselekvének eldőldeink 's így maradt ez reánk unokákra megbecsülhetlen szent ereklüként; tiszteljük azt, mert csak adig, és benne fogunk mi is tiszteltetni.

E' kitétel általános, 's azért ellenmondásra tán nem is talál; szivesen aláírja ezt bárki, mikint aláírja az ellenzéki vagy conservatív párt programját, melly csak általános alapelvekről nyilatkozik, mélyen és okosan hallgatva a' részletekről. Ha majd azonban a' mi k i t e n nagy napja következik be, minthogy el is fog következni, mert elkövetkeznie kell, lesz elégtelenség, bosszankodás, félreértés, végre szakadás is, hogy eredeti nemzeti típusunk-

hoz hajszálig hívek maradjunk. A' fenebbi tárgyra nézve én nem maradhatok csupán általánosságban; ki kell bocsátoknom némi részletekre is, mert értenünk kell egymást.

Pestmegyei rendezet gyűléseit mindig vásári alkalmakkor tartja; ez bevett szokás. Illy alkalmakkor minden közintézet, vagy közhely két annyi közönségre számíthat, mint egyébkor; ez tapasztalati adat. Pestmegyének derék jeles szónokai vannak, vezérei a' pártoknak, képviselői az intelligentiának. Ők auctoritások, a' vidékiek tehát, és magokat nem olly erőseknek érzők szivesen jelennek meg tanácskozlási teremében részint kíváncsiságból, részint okulási vágyból.

Ez inger — mellynek forrása — felteszem: jó és helyes, csak dicsőre méltó, 's mint illyen az illetők által még inkább előmozdítandó. 'S vajjon teszik e' ezt Pestmegyei rendezet? mindjárt kifejttem.

E' lapok egyik korábbi számában említve volt: miként — ha valami hibakövettetik el a' tulsó táborban, annak inkább örülünk; de ha saját feleink közt ápoltatik az, szigorú kötelességünknek tartjuk azt megróni, helyreigazítani.

Szolgáljon ez felvilágosító ige gyanánt a' mondandókra.

Pestmegyei közgyűlése számos auditoriumnak örvend, de e' számhoz képest elég szűk teremben. Vitaközlő és hallgató egymás háttára zsufoltatnak; szabályos, és az olly kedvel emlegetett alkotmányos szabadsággal legvalóabbról sem ellenkező elkülönítésnek semmi nyoma. Minek aztán — kivált újabb időben, legtermészetesb következése lón, hogy a' hallgatóság, mellynek vi vocis silentiumban kellene lennie, morgadalmas közbezugási's kurjongatási által nemcsak a' békés tanácskozlási rend zavartatik, 's néha órákig marad feltartóztatva, de — az egyébként dologhoz értő capacitásokat onnétt végkép elriasztván — azon dicső tért, mint a' veszekedés, kigúnyoltatás 's b. szinpadát tünteti fel. E' rakoncátlanság ma már annyira megy, hogy alkotmányos szabad eljárásunkon ejtett ezen seb gyógyítása sz i k s é g g é v á l t.

Igen is szükségké. És e' szót jól értsék meg önök, ki az idegen beavatkozást olly rett egással 's annyiszor emlegetik. Pestmegyei auditoriuma int elligen, józan, jószándéku 's b. — mind megengedem, de hogy minden inkább, mint auditorium, azt meg önök engedjék meg nekem. Szó-lásszabadság! igen szép szó, és hasznos is, hol in praxilátjuk azt gyakoroltatni, Pestmegyében illy viszonyok közt csak in theoria létezik. Noha ezek így vannak, minthogy így tapasztaltatnak — hiszik e' önök: hogy azt így hagyandják azok, kikre a' törvények a' felügyelést bízták? Joga — sőt kötelessége minden helyhatóságnak bajain segíteni, ügyeit rendezni, de — hol az némely ártalmas növények kigyomlálására nem elégséges, vagy azt tenni nem akarja; ott segély lép közbe, melly cselekedni szokott sine nobis de nobis 's ezt a' nélkül, hogy mondhatnók neki: bizony barátom! törvénytelenül cselekedtetl.

Itt áll Pestmegye legújabb időben auditoriumával, mellynek magaviseletét a' megye két erőlyes alispánja igen világos és értelmes szavakkal roszszalá.

Sz. M. a' jó ügy elleneinek nevezé azokat, kik közbeszólaikkal megakasztják a' higgadt tanácskozlás menetét; elleneinek pedig azért, 's ebben vele nem értünk egyet — mert zajos kiabálásaik viszketege által alkalmat hajhászának a' kormánynak erőlyes intézkedéseivel közbelépni. Fogásnak jó; de argumentumnak gyenge. N. P. egyenesen bűnnek bélyegzé a' majdnem állatias rikoltásokat, miben a' tt. auditorium némely t. ez. egyedei annyira excellálni törekednek. Ezt a' megye két első hivatalnoká mondá, vezér tagjai azon pártnak, mellynek szolgálatot vélnék tenni azon urak, kik épen az által tetemes ártalmára vannak. A' baj tehát elismerve van. Elhárítatásának szüksége elkerülhetlen. De mikép?

D. E. gr. igen mérsékelt előadásában egy tervet javasolt: miszerint rekesztetnének el a' tanácskozlási joggal bírók azoktól, kiket a' születés hasonló joggal nem álda meg, 's mind a' két fél számára készítettének elegendő padok, hogy a' később jövők ne kénytelenitessenek hely nem léte miatt re infecta vagy nec incepta visszatér-

ni 's a' t. ez. hallgatók esupa állongás miatti fáradságból ne kényszerüljenek kiabálni.

E' terv igen egyszerű 's létesítésben nem is lehetetlen. K. L. — kinek egyediségét, szónoki jeles tehetségét, lángeszét én igen tiszteltem — e' tervet kigunyolá: hisz ez esetben, ugymond, tízezer széklet, vagy padot kellene a' rendeknek készíttetniök, minthogy P e s t m e g y é n e k anynyi nemes egyede van. Ez meglehet, de hogy azontiz ez z e r n e k — K. L. mindig ezresben szeret beszélni — egy huszad részét sem igen látandja a' teremben; az meg bizonyos. Ő nem látá a' tanácskozási rendet zavartnak az által, há a' szónokot a' vele nem egy értelmű hallgatóság amugy magyar-miskásan jól lekiabálja, mert hisz az angol parlamentben sir R. A. nek beszéde alatt kukorikoltak, ugattak 's más egyebet tettek: ergo a' szónoknak van joga beszélni, de a' hallgatóságnak is van joga nem hallgatni, hanem például u k u r i k o l n i. Engedjen meg tisztelt szónok ur; de ez nem megy.

Gyakran hallottam öntől a' megyei institutiót, a' megyei szerkezetet hosszu panegyrikonokban dicsértetni, de hallottam szintannak hibáit is lerajzoltatni, miktől azt megtisztítani a' reform földadata. E' reform már nyilatkozott saját útján, nyilatkozatát minden jó kebelnél tetszés kísérte. Mostani institutióink — például Pestmegyében — csak 10 ezer embernek adnak tanácskozási jogot, hát ha még a' rendi alkotmány képviselőire változtatnék, akkor majd hány ezer gyűlhetne össze tanácskoznia? (Ez lenne aztán a' valóságos meeting-monstre, óriási vagy szörnyeteg gyűlés.)

Igen! de leend é ez 's mikor? hej sok viz foly addig le a' Dunán! 's mit gondol igen tisztelt szónok ur, addig mindig a' mostanival azonos féktelen auditoriummal bajoskodjunk? Avagy a' képviselői rendszer keresztül vitele sikerül é illy tömeg zsarnokoskodásával szemben?

Am maradjon ós típusu népgyűlésünk mostani rendszerében; legyen az kiváltságos, legyen egészen az ósi, de ez ne gátolja a' külső alak változtatását. Mert a' képviselői rendszer létesítésének nagy napja még igen igen messze van, addig sokat kell tanácskoznunk, hol pedig mindig csendes és rendes auditoriumra leend szükségünk.

Azért sürgetőleg és tisztelettel ajánlható Pestmegye rendének gr. D. E. tervete azon hozzáadással: hogy az előszobául szolgáló két kis terem szinte a' nagy teremhez kapcsolassék. Ezt végbevinni a' mondottaknál fogva igen czélszerű lenne, sőt bonyodalmas körülményeket tekintve, ha rendet akarunk, ugyszólván k é n y s z e r i t ő s z ü k s é g i s, — mi a' monda szerint néha törvényt is szokott rontani. —

A' másik momentum, mit e' gyűlés chaoszában felfoghattam, a' többségben álló rendeknek azon sajátzerű új szokása, miszerint a' hírlapokban megjelent egyes cikkeket, sőt ezekenél is csak egyes kitételeket kiragadva, azt a' tanácskozási teremben czifra sújtásossággal szőnyegre hozzák, megállapított — az íróétől egészen különböző szempontból bonczolgatják, fejtegetik, itélik 's ostromolgatják — mit? a' cikket? nem, hanem annak íróját.

Ez urak! nem megy; legalább ferdén út ki önök irányában, kik nyilvánosságot, szólásszabadságot, szabad sajtót 's más egyebet emlegelnek, 's mikkel valóban bírnunk igen igen jó lenne. A' hírlapi tér különböző a' megyei discussiókétől, annak közönsége higgadtan fontolhat, következethet, 's itélhet; ezét a' pillanat benyomása ragadja 's helyesli egy perczen azt, mit később ledorongol.

A' sajtó közös szabadság; annak terében nemcsak tíz ezernek van joga teljes hatalommal fellépni, hanem mindennek, ki magát arra képesíti.

Melly szabadság ha aztán gyakoroltatik, ugyan miért korlátozzák önök, holott hasonló fegyverrel láncsát törhetnek. Vagy meg kell czáfolni tettel 's ez esetben a' hallgatóság szigorú rendreutasításával. De a' sajtóügy iránt kegyelettel viseltessünk, ez még új vendég nálunk, melyet ápolni kell.

Mi szépen cselekednék t. Pestmegye, ha terében a' sajtókezelők számára külön helyeket rendezni sziveskednék, ez esetben ha megtámadóji akadnának, bizonyosan védőji sem hiányzanának; mi most — néha a' beférhetlenség vagy kiállhatlan szorongás miatt nem igen történhető. Nyíltságomért engedelmet kérek. abc.

TISZAÜGY.

Vélemény a' tiszavölgyi társulat pénzügyi, költségvetési 's beszédési eljárásának életbeléptetése iránt. (Folyt.) II.

Első feltétel a' társulat életére, mi mindenek fölött áll, mit semminek alá rendelni nem szabad, az erős, minden kétséget kizáró, h i t e l. Ugy látszik, maga a' társulat arról volt meggyőződve, hogy az első szükség kényszerítő körülményei közt elfogadott garantialis szerződvényekben nem találja erős hitelének oly biztosítékát, mire kölcsönét állandón, jövedőre is fektesse; sőt kötelezte a' garantizók ellenében magát szorosan saját érdekében is, hogy a-

zokat lehető legrövidebb idő alatt partialis szerződvényekkel kicseréli 's ez által mind saját pénzügyeit még szilárdabb alapokra fekteti, mind a' garantizáló birtokosokat terhes kötelezettségtől felmenti.

Ki van ebben mondva azon elv cselekvőleg, — ha másképp nem mondotta volna is ki világosan a' választvány — miszerint a' társulat csak bizonyos, specialiter meghatározott árterületi birtokra fektetett partialis kötelezvényt tekint olyannak, mi semmi birtokváltozás, sőt esőd vagy bármely körülmény által nem érintetik; 's ezen partialis szerződvények beszerzése 's mielőbbi életbeléptetése azon mód, mi által a' társulat pénzügye, következőleg hitele is erős — rendíthetlen alapot nyer. Midőn tehát arról van szó, hogy a' Tisza völgyén újabb beruházások történjenek 's új kölcsön nyitassék az illetők számára, azon elvtől, melyet a' társulat saját hitelének okvetlen föltételeül tekint, újra elállani 's más alapokra fektetni a' kiadandó tőkét sem tanácsos, sem menthető nem volna. Ki kell ezért elengedhellen szabály gyanánt mondani:

„Hogy a' tiszavölgyi társulat kölcsönt ezentul egyedül bizonyos 's különösen kijelelt árterületi birtokra egyes tulajdonosnak adand; sőt az ideiglen elfogadott garantialis szerződvényeket is lehető legrövidebb idő alatt becsereéli.“

E' czélhoz a' társulat két módon juthat; u. m. törvényes bíróság ítéltele, vagy önkéntes kötelezés által.

Hogy a' középponti választvány a' társulati ügy azon ágában, mely pénzt, fizetést és beszédést foglal magában, egyébre támaszkodni nem akart, mint a' mit törvény kényszerítőleg rendel 's a' bírótól biztosan várhat, igen természetes. Hogy tehát eddigi munkálatiban a' szükséges pénz-erő vagy hitel megszerzését egyedül bírói eljárás sikerében kereste, nemcsak igen gyakorlati, de viszonyaink ismeretéből merített cselekvése volt. De midőn ezen utat választá — munkálkodása kezdetén t. i. — természetes okokból nem valamég megismérkedve kellőleg a' megoldandó kérdések végtelen bonyodalmaival 's midőn egy igen bonyodalmas költségvetésnek kurta idő alatt keresztül vitelét hitte, több súlyt tulajdonított a' bírói hazafi buzgóságának, több reményt vetett az illetők belátásába, mint mennyit lehet a' nélkül, hogy számításai meg ne hiúsítsák a' sikert. Vegyük a' dolgot közelebről vizsgálat alá:

Hogy az illető érdekelt birtokosok bizonyos, határozottan kijelelt árterületi birtokra szóló kötelezvényt kiadassanak, szükség bírói ítélet vagy barátságos egyezség útján tudni következőket:

- a) A' leendő vízmunkálat költségeinek összegét.
- b) Az ezen munka által megmentett földtér összes holdszámát.
- c) Mennyi megmentett hold van ebből minden egyes határtestben?
- d) Minden határtestben ki különösen a' megmentett földtér birtokosa?
- e) Minő arányban bírájk az illetők minden határban a' megmentett földtér?
- f) A' nyereendő haszon tekintetében minő osztályokra szakad az összes árterület?
- g) Mennyi van az árterület minden osztályából mindenik határon?
- h) Minden egyes birtokosra mennyi esik az árterület mindenik osztályából? végre
- i) Az összes költségteher minő arányban illeti az árterület egyes osztályait? —

Ezek a' költségvetés nélkülözhetlen adatai, mikből a' társulat egyedül a' három első adatot bírja hozzátevéleges kiszámításban, egyebet semmit; és ezekhez is — mit tagadni nem lehet, mert a' dolog természetéből önként foly — nevezetes módosítások férnek.

Ha kimár most oly boldog illúsióban élne 's azt hinné, hogy a' fenebb előszámlált k i l e n c z o n t í r á n t e z é v folytában bíró által törvényes uton tisztába jó, vagy hogy azok iránt Zemplén, Bereg, Szatmár, Szabolcs számban gazdag közbirtokosságai kurta vagy hosszu idő alatt is, b a r á t s á g o s u t o n kiegésznek: annak boldog hitét irigyleném, de tőle a' Tiszaügy kifejlesztésére tanácsot aligha kérnék.

De tegyük fel, hogy az érdekeltekben a' legjobb szándék 's hazafi felfogás egytől egyig nem hiányzik; az eljáró bíróság az első leges és törvényes alapján és későbbi v i z o n p ó t l á s fejében mellőzi az aprólékos aggodalmakat; a' központi választvány minden hatalmában álló eszköz felhasznál most, midőn a' már megkezdett munkálatok itt ott érezhető hatásai, a' fenyegető népinség, a' garantizáló nagyobb érdekeltségek csatlakozása, szóval ezer ok elegendő rábeszélési tehetséggel gyamolítva szinte kényszerítik az illetőket áldozattal is a' kínált segílyt elfogadni; 's így a' barátságos egyezkedésnek megvolna minden valószínűsége, tegyük fel mind ezt, képzelhetjük é: hogy ez erdevényben hihetetlen munka, hol annyi határ, azoknak is-

mét annyi ezer meg ezer nagy és kis birtokosai jőnek egyezkedési érintkezésbe, hogy ez egy pár hét vagy hó munkája lehet? Sőt legjobb szándék mellett az ártérbe eső urbériségek érdekeltségének aránya csak bizonyos törvényes formásokon utján kifejlészhető, mit a' társulat és birtokos együtt nem intézhet barátságos uton sem el. Továbbá kevert adózó 's nemes közbirtokos, vagy csak nemesi közhasználás alatti téreken, ha az árterületbe esnek, bizonyos kulcsot kidolgozni, más bíróság előmunkálata nélkül alig lehet; mi mind időt kíván 's hirtelen be nem fejezhető.

Mind ezt annak kimutatására hoztam fel, hogy kitűnjék világosan, miszerint a' társulatnak azon költségvetési és beszédési rendszere, melyet mult nyáron a' pénzügyi eljárás alapjául felállított 's mely egyébiránt elyben helyes 's az akkori körülményekben kellőleg motiválva volt, jelenleg módosítások nélkül fen nem tartható többé. Mert ha a' társulat akkor föllállított eljárási elvei szerint azt várja, míg a' bírói törvényes uton vagy az illetők barátságos egyezkedése által oly nagy kiterjedésű vízérdekeltségekben a' költségvetési kulcsot tisztába hozza 's ennek bevégeztével a' partialis szerződvényeket kiadhatja, akkor a' munkálatást pár évre bizvást felfüggesztheti 's hamarjában most sem újabb kölcsöntökére, sem új munkapontok kijelölésére szükségé bizonyosan nem lesz. —

Azonban minden ügy haladtában fejti önmagát. 'S a' központi választvány betölti hivatását, ha a' körülmények változó viszonyaihoz képest úgy módosítja eljárási rendszert, hogy a' társulat 'hitele' folyvást erősödvén, az ügy minél inkább elérje azon pontot, melyről önmagában is feltartóztatlanul fejlődjék tovább; szóval a' naponkint gyarapuló tapasztalatok helyes bírálatán okulva, oly rendezést adjon a' társulati ügynek, melynek benső lényegében meglegyen a' bizonyos élet kifejlődés és siker záloga, mi által a' most még gondosan ápoltt gyöngye növény erős fává emelkedik, mely aztán az idők mostoha viszonyait 's a' szelek változó fuvallatát aggodalmunk nélkül kiállja. (Folyt.) K.

BUDAPESTI NAPLÓ.

(Iskolügy.) Ő ven lve üdvezlünk minden hula lást mellyel a' nevelés, — nálunk eddigelé oly kopáron maradt — mezején találkozzunk, midőn tanító-intézetinkből az oly sokáig uralkodott nemzetietlenség 's az erőtvett 's alapjában és erdevényeiben emberalázó servilis mechanizmus elmegyöt-rései helyett, az emberi lélek nemesebb hivatásit megértett kor igényeit látjuk értékre jutni, gyümölcsigéző virág a' nemzetiségnek, főlválguit ismérétét az értett és kedvvel fogadott tudományos fogalmiakra 's nyílt szabadelműségét a' még fiatal korában önméretre szoktatott szívára; így reményelhetjük aztán az utánunk jövő sarjadéktól, hogy a' mit mi, öreg éveink keserű tapasztalásain okulva, bimbójában hagyunk, azt ok, a' jobb szellemet még iskolájk legével be-sziva, föl fogják virágoztatni. — E' napokban kaptunk egy kiemelő tudósítást a' helybeli ájtatos rend királyi tanodájában tartott közviszámátok felől, mellyben az itten tapasztalt igaz értelmiség és józan fölvilágosodás jelenségei méltó dicsérettel említtetnek meg 's a' tisztelt oktatók és igazgatóknak általános elismerés és köszönet szavaztatik. Dicsérettel említtetik meg szinte n' hány kitűnőbb növendék, névszerint: „Buda József, Brly Ede, Göcze Bertalan, Tersztyánszky Gyula, Liptay Kornél“ mind megannyi ifju reménysarjai a' hazának, kik mind „tudományos előhaladásaikban, mind honfi tárgyforón lelkesült, meleg érzelem-tükrözte szavalásaiknál leginkább kitűntek.“ Legyen szabad nekünk is ez illő dicséret-hez, mind a' tisztelt oktatókat, mind a' növendékeket illető méltányos üdvözlötűn szavát esatolni: „adjon az ég sikert szent törekvéseiknek!“

A' napokban egy vendéglőben ilyenforma diák beszédet volt szerencsénk hallani (a' ki deakul nem tud, meg néjden, mert meglehet: hogy érteni fogja, de a' ki tud, se hízlekedjék magának, mert lehet, hogy nem fogja érteni). Tehát két dominatio spectabilis beszél még anno einsből, mikor az a' nagy kód volt, egy szegletben. — Est ne verum, quod Dnatio spbilis mox spoilatus fuit nudius tertius? — u' ique, — utique. — Quomo Jo? quomo Jo? — Hát — ego ambulo, — erat nondum hora vel undecima, — versus meum quarterium, tenens in una manu duos grossos pro hausermeistero, in altera meum stiletstock. — Baculum sciarium, corrigálá a' másik. — Bene, ego eo pulcherrime, eram summopere dormiturius, — veniebam nempe ex tabernaculo Snepio, ast — cum intravertor in plateam — hm — hm — Kohbacher-gasse: ecce advenioit mihi duo szegény legények, vere ambo zsványi ones in magis bundis, habebant utrique a' collo dependentes tarisznyas, et pitykés dalmány, et utrique terribiles fokosbal-tas in manu. Quid faciendum, ego perterrebam (!) eram solus c' ntra duos. — Habebat tamen Dno vra baculum sciarium. — Qu d mihi baculus! habebam pedes, sum miles natus (született katona) non accipiebam rem ad jocum, vertebam tergum et auxilium. Et isti latrones? — non amplius ante oculos meos veniebant. — Ezek a' jó urak is aligha onnét nem származhattak, a' honnét amától diák jött, ki midőn a' direktornál bejelenté magát, közte és az igazgató között következő p' beszéd támadt: — unde venis? — Ex Arabia (értvén Arva vármegyét). Ex Arabia? per quas provincias venisti? — Per Thurociam et Lithvaniam (ugymint Thurocz és Liptó megyén). — Apud quem habitas? — Apud viduam cothurnicem (eszimadiánét akart mondani a' fió). — Ast, non licet studiosis apud viduas habitare. — Tamen jam est seneca!

Mult vasárnap megint megáradt a' színház közönsége. A' sok vásárra jött vidéki ember oly concurrentiát idézett elő, hogy több mint ötszáz lélek volt kénytelen lelkének művészet után éhező száját éhomra megtörteni és szépen viz-

szaballagni, a merre jött. Akadt azonban makacs, ki mikor már csordultig telve volt a színház, még akkor is, gondolván hogy „nincs az a rakott szekér, melyre még egy villával nem fér” nem állotta leteani a forintot minden figyelmeztetés dacára, és még sem jutott tovább a küszöbnél s akkor aztán, mit tehetett volna okosabbat? veszekedett a pénzeszedővel, hogy miért adott neki jegyet?

Mult szombaton tartották a váci műkedvelők színi előadásukat. A jótékony célra az előadásból 100 pft. lett a tiszta jövedelem. A közönség csak oly jól mulatott mint magok a szereplők, kik közül kivált B. kisasszonyé a koszorú. Egyébiránt ifjaink is megszerzék magoknak a bokrétát, mint a német mondja.

Vásárunk meglehetősen népszerű, a megyei közgyűlés e napokban legjobbkor tartatik. Láthatni idegen, soha nem látott és rég látott váratlan ismerős arczokat nagy bőségben.

E napokban Reguly hazánkfiát várjuk közénk hoszsú külföldi utazásából megtérendő, vajjon a várt „Reguly-album” mikor induland utnak?

Mult szombaton este egy csoport népség kísért egy csoport tolvajságot a városházához, holott is midőn a városház ajtaja bezártnék, a kik kívül maradtak azon nehezteltek, hogy be nem mehettek, a kik belül maradtak, azt apprehendálták, hogy ki nem mehettek. Különbözők a gusztoók.

Mult héten valamelyik nap Pesten volt tűz, utánavalónap Budán. Eredeti ilyenkor látni a kávéházi gyűlésezt, mint kap a tüzlármán, hogy hagyja ott fizetetlen kávéját, fizetetlen tekepartiját s minden egyéb fizetlenségeit és rohan, mintha a haza boldogságát rohanna megmenteni.

Egy ügyvéd illyforma tanácsot talált adni védencének: ha törvény elé állítják, ne szóljon semmit, ne feleljen semmit, hanem csak hmgessen, mint a kinek hibázik a harminczkét laból, s értelemhiány miatt fel fogják menteni. Az ember úgy tett. Kérték, kérlelték, kérdezték, examinálták, faggatták, mind hiába, semmire sem mondott egyebet, mint „hm hm” végre miután nem boldogulhatott vele, kénytelen volt rá kimondani az illető bíróság, hogy ez ember mente caputis, három fertály eszi, tehát terhes szerződésekre képtelen és így felmentendő. Lón azonban: hogy az ügyvéd megkeresé védencét fáradságai díja végett, de az akkor sem felelt egyebet, mint „hm hm.” Hiába capacitálta, hiába fenyegette az ügyvéd! az ember a vett utasításhoz híven maig sem válaszol neki egyebet mint: „hm, hm.”

Megjelent Keskemén: Püspökszentelési ünnepély, főtiszt. Polgár Mihály urnak főpapi hivatalába lett beigtatása alkalmával 1846. Nyomatott Sziládi Károly betűivel. Foglalata: legismertebb egyházi szónokaink magas műveltségű alkalmi beszédei. ☉

TÖRVÉNYHATOSAGOK.

ZÁGRÁBMEGYE gyűlésének folytatása s vége.

A helytartó tanács által közölt iskolai rendszer válsztványra biztván, ez véleményét a gyűlés elibe terjesztette, A munkálatnak azon pontja, mely a harmadik és negyedik elemi iskolákban a magyar nyelvben jártas tanítóknak a többi fölött elsőbbséget tulajdonít, — zajos és tartós vitát idézett elő. Az illyr párt e csekély kívánatban is iszonyu veszélyt lát; s az illyr irodalom képviselője K. I. csak hamar szót emelt illyr nyelven, és a valódi patriótai kötelességeket fejtegetvén, a választvány által tervezett pontnak a szerkezetből kihagyását, nagy szavakban declamáta. „Hová jutunk? — úgy mond — idegenek^{*)} fognak saját hazánkból kiturni.” J. A. Turmezó felfűg. grófia ószintén bevállá, hogy ó horvát ugyan, de a nyelv, — melylyen K. I. szolt, — nem anya nyelve, szabad legyen neki is anyanyelvén, horvátul szólni, és kiemelte: minő csekélység foglaltatik a vitakozás alatt levő pontban, s a szerkezet mellett nyilatkozott. A szerkezet — a zágrábi német lap kegyes engedelmével, mely az egész pontnak kihagyását végzéskép közlé — akép módosított: hogy a negyedik elemi iskolákban azon tanítók bírnak elsőséggel, kik a magyar nyelvet is tudják. És e sorok írójának a tarka előadásokból ez uttal is alkalma lón meggyőződni, hogy nem mind arany a mi fénylik, s a „N a r o d n e N o v i n e”-nak legújabbán felhasznált szép floeculusai: „dicső, hatalmas, nagy magyar nemzet, melynek jó s bal sorsában annyi századok óta himeszetozunk,“ szörnyen devalválnak az illyféle fellépések által. —

Hasonló ingerültséget idézett elő a választványi munkálat azon pontja, mely az elemi iskolákban a horvát nyelv használatát tervezi. — Hisz ollyszépen tudják némelyek a nemzeti, a horvát slavon nevezet alá rejteni az „illyr” nyelvet, hogy az ember alig állhat ellent eme hangoknak. — E s e l o r á n t a t o t t a z i l l y r n é v a l a t t l a p p a n g ó m á s c z é l z a t o k v é d e l m é r e a z á r t a t l a n s z ó „l i t t e r a t u r a.” Mire D. I. orvostanár, bonczkés alá vette az illyr literatúrát s első kezdetétől, jelen stadiumáig rajzolgatva, bemutatta e literatura virágait, melylyek lerakvák némelyly megyék jegyzőkönyveiben, a külföldön előrászott rőpiratokban s b. J. L. táblabíró classica latinásággal ékes beszédében historiai adatokkal czáfolta meg az u. n. illyr név dicsőségét; felhitta elleneit, lépjenek ki a küzdőterre szóval, vagy írásban, majd ó

^{*)} A decantált historicus kár — hogy egyszersmind a törvények és diplomatikára is nem szán némi fáradságot. Így tán a magyart a mellékartományokban nem idegennek, hanem épen otthonosnak hinné és vallaná. Szerk.

fog nekik szolgálni adatokkal, — mint szolgált Kopitar az egykori bécsi császári könyvtárnok egy iratában, melyben ugyan szépen czimeztetnek az illyr törekvések. A „literatura” megjegyze: a nyelv művelése nem szorul fegyverekre. Mi az az illyr literatura? néhány husz, harmincz dologtalan, kenyértelen ifju foglalatosságra, énekek írásával, mely eredeti oka viszálykodásunknak. Erre a vörös sipkások actiót harsogtattak. Elnök ó miga azon nyilatkozata után „ki a szótól akarja megczáfolni, írassa fel magát.” A szónok tovább folytató beszédét: „neki a magyar alkotvány ótalma alatt egy hazája van, és ez a horvát, egy nyelve és ez a horvát” stb. — J. A. felszólítá az illyr pártot, mondjon le a szerencsétlen névről, ó első lesz, ki vagyonának azon részét, melyet J. ügyvéd még el nem orzott, a literatúrának áldozza. De e fölhívás elhangzott.

Ha valaha, úgy most ohajtottuk, vajha a B. P. H iradó vezére jelen lett volna gyűlésteremünkben, talán kiábrándulandó hitéből, hogy az illyrek conservatívek. B. K. tb. helyesen mondá: „ha idegen lépne teremünkbe s hallaná a mai tanácskozást, az gondolná, hogy mi most léptünk a társas életbe, s azon tusakodunk, mint nevezük magunkat? Van az alkotványos nemzetek történetében egy név, melylyet törvény véd, mely diplomatikai alapokon nyugszik, melylyel régi hír, név s dicsőség van egybekapcsolva, melylye minden alkotványos polgár büszke lehet; e név a horvát, kit más név gyönyörködtet, legyen neki az ó hite szerint. —

Elnökünk csudálkozik, hogy lehet olly soká vitakozni a nyelv fölött, mikor magában az iskolai rendszerben ki van fejezve „az elemi iskolákban a régi, eredeti horvát nyelv használtassék” s a végzést ez értelemben mondta ki a horvát párt szünni nem akaró tetszései közt. Mely végzést, hitelesítéskor, az illyr pártiak újra erőködték felforgatni, de ez uttal is iszonyu kisebbségben maradtak.

Több erdélyországi megyéknek levelei, a részek visszacsatolásának elhalasztása helyett, inkább egész Erdélynek Magyarországgal egyesülését sürgetők, ugyszinte Nógrádnak Horvát István könyvtárát ajánló levele, az országgyűlési követutatisás kidolgozására megbízott választványhoz utasítottak.

Az illyr párt részéről N. uradalmi ügyvéd indítványt tón: hogy mivel az egész megyei törvényszék egy pártból van alakítva, a másik pártból is nevezlessenek ki táblabírák. — Elnök ó m e l t o s á g a v i g a z t a l t a z e l é g ü l e t t e n f é l t. — Zágrábmege a törvényszéki táblabírákat egy évre választotta, augusztusban kitelik az idő, s ha jövő választáskor többségben lesz az illyr párt, megszűnik aggodalma.

J. A. folyamodására a megye fölrindó feljegyzése, hogy J. ügyvédet súlyosan terhelő újabb felterjesztésre kegy. választást kiadni, és a tettes által elorzott ékszereket, kötelezvényeket zár alá vétetni méltóztatassék. — Ez ügy tárgyalása körül J. L. táblabíró alkalmat vón kétségre venni a nemtelen ügyvédnek szavazatát. — Mire az illyr pártiak, a 19dik századot, s a humanitást emlegeték. Vajha mikor Horvátország követeinek utasításadásáról lesz szó, szemök előtt lebegjen a 19dik század, meg a humanitás, melylyel az utóbbi időkben épen az illyr párt által kidolgozott követi utasítások nem igen kérkedhetnek. J. L. nak felszólítámlása, ki számtalanszor bevállá, hogy conservatív (ego sum incarnatus conservativus) épen azoknak nincs inyére, kik valahányszor nem igen kedvező szél fúj, a conservatívismus köpönyegébe burkolóznak. E rebust is könnyen megfejthetni; J. L. horvát conservatív, a 19dik századot pedig csak szájjal hirdetők, a B. p. H iradó szerint, „illyr conservatívek.” A zágrábi német lap jeremiájára, nincs más választunk, mint: hogy az alkotványos horvátok J. L. nak fentkített nézetét nem osztják; de olly meggyőződést táplálnak keblökben, miszerint a vörös sipkát és zsviót nem tartják elegendő qualificatióknak az alkotványos jogokbani részesülhetésre. — Egy illyr szónoknak a személyeskedés elleni tiltakozására J. A. megjegyze: hogy a zágrábi lapoknak működése a kibéküléssel egészen ellenkező szemlemer mutat.

Több év előtt a házi pénztárból előlegezett s a báni installatióra és megyeház-felépítésre fordított harmincznyolcz ezer forintnak megtérítése, a szűz vállakra nehezült. Egyetlen egy szón J. L. emelt ovást a szerinte iszonyu bün ellen: a d o t v e t n i a n e m e s r e! s a c o r p u s j u r i s a v a s o b s c u r i t á s a i b o l e l o r á n t o t t e g y t o r v é n y t, B. J. táblabíró, B. I. főjegyző ellenkező törvényt olvastak fejére, s végzés lón „nemes fizess.”

Évnyegyedes közgyűlésünk egyéb tárgyai többnyire a megye belügyeit tárgyalván, az olvasó közönséget nem érdeklik. És ezzel bevégezném tudósítámat, ha szemembe nem ötlék a zágrábi német lapnak 17. száma, melylyben egy az egész testvér ország meghatalmazottja reményét fejezi ki, hogy a horvát magyar párt jelen állásá-

val felhagyva a „testvér ország” (?) kívánatához s patrioticus törekvéseihez csatlakozandik. E sorok írója forrón ohajtja a békét, kibékülést; de erős meggyőződése, hogy mindaddig, míg a féktelen erőszakoskodók, a törvényesség terére nem szorítottak, az alkotványos horvátok egy cseppet sem tágtanak. R e n d e s l e v e l e z ő.

POZSONYMEGYEI KÖZGYŰLÉS. (Martius 1től Gaig). Azon kegyeletes fájdalom, mely a fens. nádor elhunytá felett az egész hazát mély gyászba borítja, gyűlés kezdetével egy két magyarzó, okadó szózatban nyilvánulván, rendeink legnagyobb része bánatos némasággal fogadá elnöklő főispáni helyettes ó m g a h i v a t a l o s j e l e n t é s é t, mindazáltal e kesergő némaságban irva volt a boldogult emlékezetének legméltóbb ünneplése, a hon java körüli örökké felejthetlen érdemek méltánylása, melylyek a dicsőült nádor honszerető életét fénykörben tüntetik fel s melylyek, mint egy összes nemzet közérzelmének tárgyai bármilly ismertető, magasztaló szónoklaton felülemelkednek. Egy felírás a fenséges özvegy főhercegaszszonyhoz, egy másik fens. István főherceghez tolmácsolandják némikép, milly bő mértékben osztózik Pozsonymegye méltó fájdalmokban, mely a hazáé; de ez utóbbi felírás a hazafui öröm és bizalom nyilatkozványit is magában foglalandja, melyly meggyék ó fenséget kir. helytartói pályája kezdetén reményteljes ragaszkodással üdvözli. Egy harmadik felírás hálát szavazandó cs. kir. felségének azon atyai gondoskodásáért, melly nélfogva a kesergő nemzetet István főherceg ó fenségek kir. helytartóvá lett kinevezésével megvigasztalni méltóztatott s egyszersmind azon esedéssel járulnak meggyék rendei ó felségéhez, miszerint a fens. kir. helytartót jövő országgyűlésen a nádorságra jelöltek sorába igtatni kegyeskednék. Ezzel kapcsolatban jövő országgyűlési követeink számára utasításul állapított meg, hogy, a mint ezt f. i. h. ó m g a i n d í t v á n y o z á, a boldogult nádor halhatlan érdemei törvénybe ígtattassanak, István főherceg ó fensége pedig, mielőtt a nádorságra kijelölteket rejtő intézvény felbontatnék, Magyarország nádorának kiáltassék ki.

Alispáni jelentésből megértvén a rendek, hogy a legközelebbi árvíz által Ligetfaluban okozott kár 6000 s néhány száz pfta becsültetett, a károsultak rögtöni fölségéllésére aláírási iv köröztetett, a felszaggatott töltések és utak minélelőbbi helyreállítása mikénti eszközésére pedig egy választvány azon utasítással bizatott meg, hogy magát a Dunaszabályozás kir. biztosával érintkezésbe tegye.

A középponti vasúttársaság részéről a Morva folyamon építendő köhid tervében a megyei főmérnök által tett módosításokat az építő társaság elfogadván, miután D. urodalom részéről tett ovás ellenében gr. Z. F. mint társasági képviselő, minden a hidépítésből származható kárért, az 1836: XXV. t. cz. kötelező ereje fenhagyatása mellett, a felelősséget önként is elvállalá, a rendek mind a hid újabb tervében, mind a vasúttársaság önkéntes ajánlatában megnyugodtak.

Mult közgyűlésen a kenyérárszabás iránt hozott határozat oda módosított, hogy a sz. kir. városok kisgyűlésen megállapítandó kulcs szerint maguk limitálhassák saját keblökben a süteményárakat.

Nógrádmegye levele felolvasása folytában első alispán ur mint elnöke azon választványnak, mely a Dévény és dévény-ujfalusi vámhivatalok felállítását tárgyzó okiratok fölkeresésére s megvizsgálására küldetett, kijelenté, mikép eljárását, minthogy a megyei levéltárban feltalált 1754. és 1776. évből kelt intézvények csupán a dévényi vámszedésre hivatkozván, D. Ujfalura nézve mitsem tartalmaznak, hanem eziránt az illető urodalom levéltára ígér felvilágosítást, a kiküldés értelmében bevégettnek nem tekintheti; miért is a rendek az érintett vámhivatalok törvényszerűsége iránt tisztába jóni ohajtván, közakarattal továbbá is megbízák a választványt a vizsgálás folytatására s bevégtésére. Hoszsú vitakozás keletkezett Zágrábmege azon levele következtében, melly nélfogva ó felségéhez intézett és Turopolya grófjának hivatalába visszahelyeztetését kéró feliratát pártoltatni kívánja; végre a rendek figyelmeztetvén, mikép e tárgyban már létezik megyei határozat, az egész ügyet az országgyűlésre utasíták. — Panasz tétetvén, hogy bizonyos házasulandó csak adott tétetvény mellett nyerhet dispensatiót, a rendek e miatt általános roszzalásukat nyilatkozatván ki, az illető lelkészekől a megyei assistentiát megtagadtatni rendelték.

Olvastatott Pozsony városa levele, melly szerint a hidbérlónek árvíz általi tetemes megkárosittatása tekintetéből, az eddigi hidtariffa meghagyatása mellett a hidvámot a gyalogosakra is kivettetni kéré, támaszkodva az 1723: 15. tcz. 7. §ára, melly a gyalogosakat csak a telonium, nem pedig a „naulum” alól menti fel. A rendek azonban a folyamodó város kérelmének nem adván helyt, a jelen hidvám-tariffát, minthogy megváltoztatása nem kéretett, annál is inkább meghagyandónak tarták, miután a gyalo-

goknak hidvám alá vettése törvénytelennek nyilatkoztatván, ez ellenmondás nélkül nem vonhatnák vissza.

Szóba hozatván a koldulók és kóborlóknak közbátorságra nézve veszélyes sokasága s azoknak a vasuti munkáknál leendő czélszerű alkalmaztatása, ifj. gr. Z. F. jelenté: hogy nemsokára 5—6000 ember foglalatosságot talál, mi a jelen inség közepett valódi malaszt, másrészt azonban panaszkodék, hogy a szegény dolgozó nép az ugynevezett partie-führerek zsarolásának van kitéve, mirenevezett igen kívánatos lenne, ha az illető uraságok, azon idő alatt, míg birtokuk határában folytatnák a munkát, lemondanának bormérési és husvágási regalejokról, hogy ekép nagyobb concurrentia idézhetnék elő, azonkívül szóló a megye erélyes ellenörködését a vállalat és közbátorság érdekében fölkérvén, annak kezelésére első alispán ur teljes hatalommal ruháztatott fel. Ezekkel kapcsolatban megvitattatván az ujonnan alkototni indítványzott uti biztos hivatal czélszerűsége és szüksége, ugy találtatott, hogy jelen mostoha körülmények közt a házi pénztár nem terhelhető, az utibiztos alkotása boldogabb időkre halasztandó.—Ezzel vége a közérdekű tárgyaknak.—A husár változatlan maradt.—Jövő törvénytésék ápril. 26-án, a közgyűlés pedig május 25-én kezdődik. R. l.

ERDELYI ORSZÁGGYŰLÉS.

(Az urbéri állományok szabályozása feletti tanácskozások folytatása.)

A XXXIX- és XLik országos ülésekben, martius 4 és 5-én a kk. és rr. az urbéri 2ik törvényjavaslatot tárgyalták, melly szól azon javadalmakról, mellyek az urbéri állományok hasznóvételén kívül az urbérest illetik. Magát a napikérdés feletti tanácskozást megelőzőleg némi vita keletkezett a jegyzőkönyv és egy jegyzőkönyvbe ígatott beszéd fel- vagy nem olvasása iránt. Elnök ő nmlga az érintett törvényezikbe foglalt három kérdést, u. m. legelő, erdőzés és más próbált javadalmak kérdését a tárgyalásbeli eljárás könnyebbitése tekintetéből külön tűzvéni ki, előbb is a legelők iránt hitta fel a kk. és rr. et nézeteik kifejtésére. E kérdéshez a 39ik ülésben 28-án szólottak, de a tanácskozás be nem végeztetett. Másnap miután még 25 nyilatkozat történt, elnök ő nmlga következőleg terjeszté elő a tanácskozás vázlatát: A rendsz. bizott. legelőket tárgyzó szerkezetét igen kevesen pártolták. Ellenben különböző vélemények fejlődtek ki. Egyik vélemény azt kívánta, hogy maradjon a legelőkre nézve egész országban a régi szokás. Más vélemény szerint különbség tétetett a már állandóul kiszakasztott és a nyomásból évenként kiszakasztatni szokott legelők között. A nyomásból évenként kiszakasztandó legelőkre nézve ismét két javaslat keletkezett: az egyik szerint limitatio hozatnék be; a másik szerint ki lenne a törvényben fejezendő, hogy a földesurak ott, hol eddig is az volt szokásban, hogy nyomásból szakasztassanak legelőt, állandó legelőadásra ne szorítottassanak, hanem ugy, mint eddig, a nyomásból szakasztatván ki a legelőt, ott a földesurak és urbéresnek csak igavonó marháikat legeltethessék. A másik ágára nézve, hol t. i. állandó legelők vannak, viszont több javaslat tétetett.

Egyiket tette Hunyadm. k. mellynek tartalma imez: „Az urbéres marháinak, mennyiben a helységek fekvése és kiterjedése engedi, elégséges legelője legyen, mellyből az igavonó marhák számára, a földesurak előtudtával és engedelmével, tiltott legelőnek egy darab kiszakasztassék, hol a földesurak igavonó marháit is szabadon legeltethetnek; ezen eltöltött legelőn a rendes igavonó marhákon kívül semminemű más marhákat legeltetni nem szabad. Azon helységekben pedig, hol a legelő azon kívül is kevés, és nagyon meg van szorítva, az állandó legelők felszántása, vagy más módoni megszorítása keményen tilalmaztatik.“ Nemes Alsóf. megye főispánja ezen javaslathoz következő módosítást indítványozott: „Azon esetben pedig, ha valamelyik földesur legelőbeli illetőségét elkülöníteni kívánja, azt a végrehajtó bizottság utján megtenni szabadságában áll; önként értvén, hogy a földesur legelőbeli illetősége elkülönítése után semminemű marhát a közönség legelőjén továbbra nem járathatja.“ Hunyadm. ér. követe ma egy módosítást indítványozott említett javaslatához, melly szerint „olly helyeken, hol külön legelő nincs, hanem a nyomásból évenként szokott a legelő kiszakasztatni, a földesur külön legelőadásra ne szorítottassék;“ e nézetet azonban szóló elnök már előadta fenebb, midőn az évenként változó szokott legelőkről szólott. Kolozsmegye is tett egy indítványt, mellybe mind azon elvek befoglalattak, mellyeket Hunyadm. k. kimondott azon különbséggel, miszerint az első a jelen állásból indul ki, Hunyadm. köv. pedig jövőre nézve kíván némi rendszabályokat megállítani. A kettő között semmi elvbeli különbség nem levén, fölöslegesnek tartja a kolozsmegyeit is részletesen előterjeszteni.

Ez után különböző javaslatok tétettek a kulcsra nézve, hogy t. i. a földesurak milly arányban szakaszthassák ki legelőjüket a közlegelőkből? Egyiknek értelme az volt:

hogy elsőben is a földesurak számára az illy közlegelőkből 1/4 részét szakasztassanak ki; a többiét osztsák fel az urbéresek közt olly móddal, hogy három osztály szerint legszükebb legelőjü helyeken maximum gyanánt 4, bővebbeken 8, legbővebbeken 10 hold adassék egy egész állomány után, nyolc bővebbeken pedig annyi, mint egy egész telkű urbéresnek. A kulcsra nézve volt azon javaslat is, hogy vétessék fel a földesurak alodialis s urbéri birtoka is, és a mennyi alodialis és urbéri birtoka van a helységben, ahoz képest szakasztassék ki a közlegelőbeli illetőség, tehát nem 1/4 rész; a földesurak a paraszttal osztozására nézve javaslatot, miszerint vétessék fel, mi a földesurak alodioma, és mi urbéri birtoka, és ezen arányban osztozzék a közlegelőből a földesur az urbéressel. Javasolta volt továbbá, hogy a hazai törvények értelmében juxta numerum antiquarum sessionum legyenek a közlegelőbeli illetőségek kiszakasztva, s megint, hogy a marhák száma vétessék alapul a legelőbeli illetőség meghatározására. Mindenik javaslatban benne volt, hogy az urbéresek illetőségeinek kiadása után a superplus földesuré legyen. Volt több apró javaslat is, mellynek: hogy ki ne hagyassék a törvényjavaslatból, miszerint a közlegelőbeli javadalomban az egyházi személyek és egy telkű nemesek is részesüljenek, valamint mondassék ki az is, hogy azok, kiknek sem külső sem belső birtokuk nincs, a legelőt ne használhassák; s végre hogy több helyütt uralkodván azon káros szokás, melly szerint alodialis erdőben vannak a közlegelők, ezen káros viszszaelés szüntessék meg.

Ezek voltak a felmerült különböző vélemények. Ezekhez képest szóló nézete szerint két része volt a jelen tanácskozás tárgyának; egyik azon legelőket illeti, mellyek évenként szoktak a nyomásból kiszakasztatni; a második illeti azon helyeket, hol állandó külön legelő van. Az elsőit illetőleg az a kérdés: hogy az illyenek használására nézve tétessék é most limitatio vagy nem? Mi a másodikat illeti, ugy vette észre szóló eln. hogy Hunyadm. köv. indítványát Alsófejér főispánja módosításával, s a mit a t. követ ur ma hozta adotta: kk. és rr. többsége elfogadta. (Többség: el.) Tehát a kk. és rr. részbeni határozata így hangzik. (Ő nmlga felolvasta a fenebb előadott javaslatokat.) A kulcsra nézve, mint már előadta, különböző nézetek voltak. Mielőtt azonban részletes kérdéseket tűzhetne ki, azon általános kérdést véli feltéendőnek: kívánják é a földesurak legelőbeli illetőségét az urbéresekétől elkülönöztetni? Többség: ez már el van határozva az alsóf. főisp. végzésbe ment javaslata által. Fogarás. Meg van határozva az elkülönítések; de hogy miképen történjék az elkülönítés, az nincs. S e kérdés áll most a kk. és rr. előtt. Sokan: Már az más. Alsóf. főisp. Igen, de a m i k é n t r ő l szó sem volt a tanácskozás folytán.

Elnök: tehát így teszi fel a kérdést: kívánják é a kk. és rr. meghatározni vagy nem a kulcsot, hogy miképen történjék meg az elkülönítés? A kik kívánják, méltóztassanak felállani. (Sokan felállanak.) Méltóztassanak azok is felállani, kik nem kívánják. (Sokan felállanak.) A többség nem akar a kulcs elhatározásába ereszkedni.

Alsóf. főisp. indítványában csak általános elvet kívánt felállítani, hogy a tagosítás iránti tanácskozást ne praeripiálja. Midőn tehát elnök ő nmlga e kérdést tűzte ki: kívánják é a kk. és rr. az elkülönítésre nézve kulcsot határozni vagy nem? Ő nem-mel felett: mi azonban koránsem azt teszi, mintha szóló egy illy kulcs-meghatározást nem o-hajtana; csak hogy most időelőttinek s a commassiató tárgyulására halasztandónak látja. Egy gr. királyi h. hasonló értelemben nyilatkozott. Belsőszóló: A jelen kérdés sem tagosítás, sem birtokosok közti viszonyok rendezése, hanem az urbéreseket illető javalmak kérdésének tartja. Miután tehát a kk. és rr. Alsóf. indítványát elfogadták, melly szerint a földesur kivetheti legelőbeli illetőségét, szóló tudni akarja, mi azon mérték, mi az urbéres részét megszabja. Erre nézve egyedenkénti szavazást s e nyilatkozatának jegyzőkönyvbe ígatását kívánja. Elnök: Ha valaki kívánja, nem tagadhatja meg. Egy k. th. Ha kulcsról nem szólunk, akkor azt sem lehet meghatározni, hogy a földesur illetőségét kivethesse. Mert az a kérdés: mi a földesur illetősége? Elnök: Tökéletes igaza van a m. urnak; azért az Alsóf. főisp. indítvány elfogadása után szóló elnök is a kulcs-elhatározást látta következetesnek. Fogarász: osztozik az előbb szólott k. th. véleményében. A szavazásb. bonyodalmat, ugymond, az okozhatta, mert az elkülönítési kérdésnek két ága van: t. i. miképen történjék 1) birtokosok 2) földesur és urbéresei közt? Az elsőre nézve van törvényünk, a másodikra nincs; erről most kell határozni.

Közgyűgy. Kulcs kell, különben az alsóf. javaslatnak nincs értelme. Elnök: Ugy látja, hogy a kk. és rr. megegyeznek abban, hogy most kimondatván, miszerint a földesurak és urbéresnek kiszakasztandó legelőbeli illetőség megszabására kulcsot kívánják határozni, hogy mi legyen azon kulcs, erről előlegesen tanácskoznak. Továbbá még van

egy kérdés: az évenként változó legelőkre nézve kívánják é limitatiót vagy nem? Sokan: A jövő ülésben tanácskozhatunk erről is. Elnök: Határozatul van tehát elfogadva Hunyadm. köv. és Alsóf. főisp. fenebb előadott javaslata, valamint az is, hogy a kulcs szüksége most kimondatik, arról azonban, hogy mi legyen azon kulcs, valamint a limitatio kérdéséről előlegesen kívánják tanácskozni. Egy k. h. Meg van é határozva a limitatió elvleges elfogadása? mert ez esetben ellene mond. Elnök: csak kérdéséről mondta, hogy fognak tanácskozni. Marosszék. A legelőelkülönítésnek székelj földre nézve ellen mond. Csikszék: Csak azért nem pártolja Marosszékét, mivel e határozatot, az urbériség kérdésében, székelj földet illetőleg kelt határozat értelmezésére kiterjedőnek nem véli.

Ezek után elnök ő nmlga felszólítja a kk. és rr. ket, hogy mivel az idő még el nem telt, méltóztassanak a kitűzött törvényjavaslat 2ik ágához, az erdőzésbeli javadalmak kérdéséhez szólani. Miután igen röviden több mint 30 szónok nyilatkozott, elnök ő nmlga ekép mondá ki e kérdésben a határozatot: Alsóf. megye főispán egy javaslatot olvasott fel, melly következő: Hol az urbéres közönségek részére különösen kiszakasztott, és azok által jelenleg is használt erdők léteznek, azok birtokában azon urbéres közönség ezután is megtartatik, fenmaradván ezen erdőkre nézve a földesuraknak az erdőzési renddel egyező felügyelési jog; az ezen felügyelést kijátszó urbéres, az urbéri tozikkék rendén megállítandó hatóság utján fog bünhödni, ha azonban ezen erdők az urbér. által elfogyasztattak, pusztítottak, vagy elfogyasztatnának, pusztítottatnának, a földesur új erdőadásra semmi szín alatt sem köteleztetik. Hol pedig az urbéreseknek erdejök eddigelő külön ki nem szakasztatott, hanem a földesuri erdőkbeni közös erdőzés gyakorlatában voltak, ezen közös gyakorlatból származó több rendű urbéresi panaszok megszüntetésére, kötelessége leend az urbért végrehajtó bizottságnak, az illy közösen használt erdőkből egy részt az urbéresek számára szerződés utján kiszakasztani; a mennyiben a szerződés nem sikerülne a földesur kívánságára a kiszakasztást megtenni; mindkét esetben arra vigyázzván, hogy az urbéresek külön használatára kiszakasztandó rész, az eddigi e részbeni javadalomhoz mért és annál kevesebb ne legyen. Az urbéri állományon jelenleg meglevő, mindennemű épületek, e törvény erejénél fogva, az urbéreseknek sajátul átengedtetnek s ez által a földesuraknak az épültre való ingyen faadasi kötelezetése is jövendőre végképp megszüntetik. A 2dik és 3dik §szok szerint az urbéresek részére kiszakasztott vagy netalán kiszakasztandó erdőben a makkolás és gubaessedés az urbéresek szabadságában áll; a földesurak erdejében való makkolás és gubaessedés javadalmával pedig csak földesurral teendő egyezés mellett élhetnek.

Tétettek e javaslatra némely észrevételek. Némelyek az erdőbeli részt nem a javaslat szerint „javadalomhoz“ hanem az erdőmennyiséghez kívánták szabni. Mondattott, hogy ha az urbéreseknek kiszakasztott erdő pusztul, az erdő földje szálljon a földesurra vissza. Továbbá hogy ha a földesur valamelyik gyermekét urbéres telekre lesz kénytelen telepíteni, illy esetben az urbéresnek adott épületeket ne tartozzék megfizetni. Mondattott, hogy a hol a szerkezetben ez van: „a földesur kívánságára“ sat. reciprocitás tekintetéből tétessék oda: „és urbéres közönség kívánságára“ sat. Ugyanezen pontba is tétessék a javaslat elején említett „földesuri felügyelet.“ Ugy látja szóló elnök, hogy ezen két utóbbi észrevétel kivül a többi mind elesett; ugyanazért az alsóf. javaslatot ezen két utóbbi észrevétel szerint módosítva határozat gyanánt mondja ki. A r. b. javaslat 11 §ról, melly a nádalást tárgyzza, senki sem szólott. Ezt tehát ugy veszi, mint a többség által elfogadottat. Udvarhelyszék. Az épületek odaengedtetése ellen ovást jelent. Az ülés 2 órákor eloszlott.

TÁRSULATI ÉLET.

PESTI LÓVERSENY 1847. I. Junius 2-án, szerdán délután. *1) Sz é c h e n y i - d i j 100 arany értékű kargyertyatartó. — Futhat minden mén és kancza; 1600 öl is m é t e l v e. 3e. 87 ft.; 4e. 102 ft.; 5e. 109 ft.; 6e. 113 ft.; idősb 115 font; kancza 2 fonttal kevesbet. Ló, melly már díjt nyert, 5 fonttal többet. Tét 10 arany; fele bánat. A tétősz 40 aranyig a második lóé, azon felül az elsőé. Bejelentés martius 31ig.

*2) E s z t e r h á z - d i j 500 pft. A közelebb felteletek később fognak közre bocsátatni.

3) F e s t e t i c s - N á k ó - d i j mai napig 36 arany. Az aláírás folytatattik. Tét: 10 arany, „f u s s v a g y f i z e s.“ A tétősz a díjhoz kapcsolattik. Futhat ausztriai birodalmi és 6 esztendőnél nem idősb minden aens, 2 ang. mf. 3e. 87 ft.; 4e. 113 ft.; 5e. 119 ft.; 6e. 123 ft.

4) P a r a s z t o k p r ó b a f u t á s a.

II. Junius 6kán, vasárnap délután. 5) P e s t v á r o s i - d i j 120 darab arany, ezüst serlegben. — Futhat ausz-

triai birodalomban nemzett és született minden ló, mely sem díjat, sem elegy- vagy külön versenyt még sehol sem nyert. **1** ang. mf. **3e. 87** ft.; **4e. 102** ft.; **5e. 109** ft.; **6e. 113** ft.; id. **115** ft.; mén **2** fonttal többet. Tét. **20** ar. fele bánat. A' tétősz **40** aranyig a' második lóé: azonfölül az első. Bejelentés **6** nappal a' futás előtt.

* **6) Egyesült nemzet-i-díj** mai napig **984** arany. Az aláírás folytattatik. A' mi egybegyül, **30** aranyat érő serlegben, **60** aranyon kívül, az első lóé; az érintett **60** arany pedig a' másodiké. Futhat magyarhoni **3e.** minden mén és kanca. **1.** ang. mf. Teher: **95** font, kanca **2** fonttal kevesbet. Ló, mely bármit 's bárhol nyert, **5** fonttal többet. Tét **40** ar.; fele bánat; a' tétősz fele az első, fele a' második lóé. Bejelentés mártius **31**ig.

* **7) A szszony s á g o k p á l y a d í j a** **100** aranyat érő billikom az első lóé, a' díjból megmaradt aranyok **50**ig a' második lóé, azon felül a' tétőszszel együtt ismét az elsőé. Futhat, angolt kivéve, minden mén és kanca. Egyszer körül, **20** öllel a' nyerő pont előtt kezdve. Tét: **10** arany „fuss vagy fizess.” Teher: **3e. 110** ft.; **4e. 125** ft.; **5e. 130** ft.; **6e.** s id. **135** ft. Mén **2** fonttal többet. Ló, mely futás végett még sehol gyepon meg nem jelent, **5** fonttal kevesebbet; bécsi díj nyerője ugyan évből **3** fonttal többet. Ur-lovarok a' szokot színekben. Bejelentés márt. **31**ig.

* **8) P a r a s z t v e r s e n y.** Első lóé **75** pgóft.; **2**diké **25** pgóft. Futhatnak mezei gazdák 's egyéb adózók saját lovai. — Bejelentés a' futás napjaig.

III. Junius **9**én, szerdán délután. * **9. S á n d o r - d í j,** melynek értéke körülbelül **100** arany. **2** ang. mf. ismételve; ugrató verseny (hurdlerace) legalább **4** akadályon keresztül. Futhat minden ló. Teher: **4e. 110** ft.; **5e. 117** ft.; **6e. 120** font; telivér **5** fonttal többet. Tét: **20** ar. „fuss v. fizess.” A' tétősz **60** aranyig az első és második ló közt egyenlőképp osztatik fel; **60** aranyon felül a' díjjal együtt az első lóé. Bejelentés **48** órával a' futás ideje előtt. Ha ki azonban ezen előleges bejelentés nélkül kívánna versenyezni, ezt **40** arany tétpénz mellett teheti. Ha legalább három ló nem lép a' pályára, a' díj nem adatik ki, hanem a' következő évre marad.

* **10. H a z a f i - d í j** **100** arany. Futhat magyarhoni minden kanca; **1** ang. mf. ismételve **3e. 85** ft.; **4e. 100** ft.; **5e. 107** ft.; **6e.** és id. **111** ft. Bécsi díj nyerője ugyanazon évből **5** fonttal többet. Tét: **10** arany; „fuss v. fizess.” a' tétősz fele az első, fele a' második lóé. Bejelentés mártius **31**ig.

* **11. B a t t h y á n y - H u n y a d y - d í j** **100** arany. — Futhat minden ló; **1** ang. mf. **3e. 87** ft.; **4e. 102** ft.; **5e. 109** ft.; **6e. 113** ft.; idősb **115** ft. Angol telivér **10** fonttal többet; mén **2** fonttal többet. Tét: **20** arany „fuss v. fizess.” A' tétősz **40** aranyig a' második lóé, azon felül az elsőé. Bejelentés a' futás előtt **3** nappal.

* **12. O s t o r - d í j.** Tét: **10** arany „fuss v. fizess” egyszer körül **20** öllel a' nyerőpont előtt kezdve. Futhat minden ló. Ur-lovarok a' szokot színekben; teherre semmi ügyelet. Az ostor és a' tétősz fele az első, fele a' második lóé. Aláírhatni a' futás előtt **3** nappal.

Mindazon díjakra, melyeknél külön bejelentési határidő nincs kikötve, mártius **31**ig szükséges a' díj külön megnevezésével 's a' ló tökéletes leírásával a' bejelentést megtenni, bérmentes és recepisse melletti levélben illy czim alatt: *Versenyt illető a' n casinoban Pesten.*

Ezenkívül, minden futató tartozik pályára szánt lovat a' futás előtt **48** órával a' n. casinoban levő ivre följegyezni, hogy így a' napi versenyrend annak idejében kinyomathassék. A' napi versenyrendben föl nem jegyzett lovak azon napi díjutasokban nem részesülhetnek, és ugyanott föl nem jegyzett versenyek is csak a' följegyzettek után mehetnek végbe.

A' lovak kora a' közönséges évtől számittatik, úgy hogy például minden, **1844**ben világra jött ló **1847**ben mint **3e.** jelenik meg, 's így tovább.

LÓÁRVERÉS: június **7**kén délelőtti **10** órakor. — Pest, febr. **24**én **1847.** A' pesti lovar-egylet' választványa által.

NYILATKOZAT ÉS SZÁMOLÁS A' MOLDAVI CSANGÓ-MAGYAR IFJAK PÉNZEIÜGYÉBEN. T. Jerney János ur, még **1845.** második felében, közölte velem a' moldvai csangó-magyar ifjakról, kiket nemzetiségünk érdekében vélt hozzánk, Pestre vagy egyéb magyar vidékre, kiképeztetés ügyéért behíni, nézeteit, felszólított ezen ügy pártolásra, sőt bizodalmas volt kérni: vállalnám el az ezen célra netalán jövőndő pénzek bevételét's intézkedendőségünk szerinti kiadást. A' közölt nézeteket sikerrel járhatónak tartva, ígértem ezen ügyet csekély hatásköröm 's még csekélyebb vagyontehetségem szerint pártolni, a' pénzek kezelésére azonban csupán 's egyedül úgy ajánlok, ha szives leendett J e r n e y J á n o s ur eziránt a' t. közönséghez felkérést intézni. Ezt megtevé a' buzgó 's tisztelt hazafi 's így lón, hogy én is teheték valami keveset, mit bi-

zony nem örömet mondok el, a' Moldvából, **1845d.** szeptemberében ide érkezett négy csangó-magyar ifju javára 's ezen fölül bevettem néhány forintot számukra, mert hiszen több, e' napiglan, kezembe nem jött, 's kiadtam azokat, az adózók kívánsága 's az ügy állása szerint, az ifjak leges-legelső szükségekre, mert hiszen miből lettek volna azok akkoron fedezendők? miután nem volt vagy egy fillér azon pénzekon kívül, miről részükre rendelkezhetém Későbbén Bugát Pál ur tisztelt barátom, karolta fel sok részvétellel a' moldvai csangó-magyar ifjak ügyét 's intézi azt áldást érdemlő gondokkal e' mai napiglan. De míg ez így történt 's történik, ugyan tisztelt barátom, Bugát Pál ur, ime sorokat közlé legközelebb a' Budapesti Híradó hasábjain megjelent, „Moldvai rokonink ügyében” feliratu cikkéhez tett jegyzetben: *Mennyire tudom, némelly pénzek Antal Mihály ur kezébe is jöttek, úgy vélem, hogy az adakozók megnyugtatóására 's nekik hála mondás végett, ezen adakozásokat közhírré tenni, mint én azt a' Nemzeti Ujság minden számaiban tettem, szinte szükséges volna.* *)

'S most, ezek előbocsátása után, legyen tisztelt barátom jónak - látása szerint, álljon itt készséges számolásom, kérve a' t. közönséget, méltóztassék azt, mely fájdalom! igen igen rövid lesz, figyelmére méltatva, áttekinteni. A' moldvai csangó-magyar ifjak részére **1845** szeptember **30**kától e' napiglan, **1847** mártius **6**káig, sem több sem kevesebb nem jött kezembe **102** váltóforint - 's **30** ugyan váltókrájezárnál. Ugymint: **1) J. J. 100** ft. segélyzése; **2) R. J.** ur gyűjteménye, szedve Szűcs Kálmán, Tóth Dániel, Lengyel József, Beke Károly 's Nagy Ádám **1** ft **39** kr. összes 's Névtelen **51** kr. külön adakozásaikból. Kiadtam pedig a' moldvai csangó-magyar ifjak részére **1845** október **3**kától, mai napiglan, **1847** mártius **6**káig (vagy az usolsó fizetést véve **1846** június **20**dikáig) összesen **102** váltóforint 's **46** ugyan váltókrájezárt. Ezekről naplóm 's az okiratok a' tisztelt segélyző 's adakozók által minden pillanathan megtekinthetők. Antal Mihály.

KÜLFÖLD.

AMERIKA. Dec. **29**kén Quitman tábornok Victoria Tamaulipas fővárosát meghódította. Jan. **4**kén Taylor és Patterson tábornokok szinte Victoriába nyomultak úgy, hogy az amerikai haderő nevezett városban **6** ezer főre meg. Jan. **1**jén egy Taylor által a' hegyszorosak vizsgálatára kiküldött dragonyos osztály 's nagyszámu ellenség közt Sinares közelében kemény összecsütközés történt, melyben az amerikai utócsapatot a' mexicioiak, nagy szikladarabokat gördítvén le a' magasról, az előseregtől elszakították, melynek azonban megtámadás által sikerült ez utóbbival egyesülni 's a' mexicioiakat széllyelüzni. Február végével szándékoztak az amerikaiak San Juan de Ulloát megtámadni. — Californiából jelentik, miszerint ott több ölom, réz és ezüstbányát, éjszakra Montereytől pedig dus hganybányákat fődöztek fel.

Az amerikai congressus tanácsa előtt febr. **1**jén a' hadsereg-bill ment keresztül. Ennek többi rendeletei közt az is foglaltatik, miszerint minden, a' ki tizenkét hónapig a' Mexico elleni háboruban szolgált, **120** hold földet nyer ingyen a' státusföldekből. A' képviselők házában egy határozat ment keresztül, melyben roszálás mondatik ki Taylor ellen a' Montereyben Ampudiának engedett hódolási föltételek miatt.

PORTUGÁLIA. Santaremi tudósítások szerint Caldera ezredes egy a' közel hegységben csatangolt **57** főnyi guerillát megvert, 's tizenkettőt megölt közülök; Santaremben egyébiránt esend és béke uralkodott. Miután Borba helységben dom Miguelt egy csapat lakosság kikiáltá, nevezett helyet egy estremozi hadosztály szállta meg 's négy fókolompost foglyokul magával vivén, egyet holtan hagyott az ütközet terén.

SPANYOLORSZÁG. A' carlista mozgalomnak nem csekély aggodalomba ejtették a' kormányt. Ennek következtében az utóbbi **50** ezer ujoncz fölszedése 's **200** millió real kölcsön vételére felhatalmaztatást kért a' cortestól.

Don Enrique infans Barcelonából egy előterjesztvényt intézett a' királynőhöz, melyben is kijelenti, mikép Castellan gróf kisasszony keze mellett állhatatosan megmarad 's el van tökéltve, csupán spanyol hölgyet venni nőül.

Febr. **27**kei barcelonai hírek szerint Cabrera és Zlangostera minden bizonynyal Spanyolországban vannak; Barcelona 's Taragona közt kötötték ki szárazra 's tüstint Maestrazgot foglalták el. — A' barcelonai politikai főnök tudtaul adja az alatta levő hatóságoknak, miszerint egy carlista csapat ütött a' kegyetlen Mosen Benet vezérlete alatt Lerida tartományba 's felszólítja őket, nyuljanak minél előbb 's minél erőlyesebben a' megkivántató rendszabályokhoz. —

*) 533. Mart. 5. 1847. l. 151.

FRANCZIAORSZÁG.

Miután Abd-el-kader folyvást viszatérését hirdet stáatusaiba, 's úgy mutatkozik, mintha Franciaország vele mint hatalommal alkudoznék, ennek következtében Bugeaud marsal következő nyilatkozványt terjesztetett a' törzsek közt. A' marocconi határszéli arabokhoz. El Hadsz Abd-el-kader mindenütt azt híresztelteti, hogy velünk alkudozik, mintha ő szultán lenne, kivel a' francziák nagy királya mint magához hasonlóval bánhatnék. Ez egyike azon ezer eselszövénynek, miket ő gyakran használt elcsábítástokra 's végső romlástokra. Ne higyetek ezen állíreknak. Soha sem fogjuk azon szerződéseket, miket ő szegett meg, ismét megújítani. Csak egy marad hátra számára, 's ez az, hogy magát és családját a' francia király nagylelkűségére bizza. A' mi főurunk nagy és nemeslelkű, ő jól fog vele bánni, ha meghódol, különben érdeme szerint mérend neki. Tudjátok meg semmi levél nem fogadtatik el többé tőle, ha csak valamely kitünő személyt nem küld megbízottul jelenteni meghódolását. Üdvözlétünket nektek. — Az algiri Moniteur szerint Tlemsanban hire szárnyalt, hogy az emir nemrég majd egy orgyilkosság áldozata lón. Állítólag három ember a' halafok törzséből, mialatt imádságát végzé, sátora bejárásánál reá lőtt, azonban csak két golyó érte őt könnyűden. A' bünösök állítólag tüstint elfogattak 's élve égettettek el, az emir pedig, új merénylőt tartva, Ainzorából Sebrába ment a' Beni-snassanokhoz. — Miliana várost febr. **11, 12** 's **13**-kán iszonyu vizár látogató, **30**—**40** ház dőlt le a' nagy záporosó következtében.

POROSZORSZÁG. A' porosz Allg. Zeitung, felsőbb intézkedések következtében, a' küszöbön álló porosz országgyűlés tanácskozásait tökéletes nyilvánossággal közlendi. Már ha bármínó korlát szabott volna is meg a' a' köz országgyűlésen fölveendő tárgyakra nézve, egy maga az országgyűlési szabad sajtó ki fogja eszközölni, hogy az ország többet is vjjon ki magának, mint a' mennyit nyert a' pusztá adó 's vámügy körüli tanácskozással; így el fogja azon magasabb czélokot is érni, melyek után műveltsége 's felvilágosultsága érzetében epedez. — Hallomás szerint a' köz országgyűlés ülései közben a' tartományi rendek is fognak külön üléseket tartani, a' körországgyűlési tanácskozások nyomán felmerülő kérdések tárgyalásaul.

NÉMETORSZÁG. Febr. **28.** est **5 1/2** kor a' karlsruhei színházban tűz támadván, **10** óra tájban már az egész épület leégett állott. Ezen iszonyu égésről a' karlsruhei hírlap következőleg értesít: A' nagyhercegi színház jelen pillanathban csak egy hamudomb, mely fölött füstlőgöromok 's kiégett falazat emelkedik, — iszonyatos tekintet! Nemsokára öt óra után, midőn már számos ember helyet foglalt a' napi előadásra, 's névszerint a' karzat már egészen zsufolva volt, hirtelen tűz ütött ki egyik páholyban. A' tűz olly hamar terjedt, hogy igen kevés perc alatt egész belső tere a' színháznak lángokban állott, 's negyed óra mulva az épület minden részeiben égett. Borzasztó füstfölgel, erős keleti széllel üzetve, vonult el az István 's akademia-utca fölött 's csakhamar hirtet a' lakosoknak a' fenyegető vész. Minden oldalról sietett a' segítség elő, de szabadításról gondolni sem lehet. A' könnyű famú tömérdek gyulekony anyagostul lobogva égett 's már **6** óra után az egész épület teljes lángban állt. Borzasztó tekintet volt, midőn a' lángok hatalmasan emelkedtek ég felé, és számos özönlő szikra, valóságos tüzesóhöz hasonlag, metsző keleti széllel, mely azonban csakhamar erős éjszakira változott, a' szomszéd épületek és utcák fölött egész a' laktanya-térig vitetve, köröskörül aggályt és félelmet gerjeszte. Nagynehezen lehetett a' környéket megmenteni; **10** órakor a' veszély a' szomszéd épületekre nézve már egészen el volt hártva; a' színház mindazáltal még égő romtömeg tekintetel mutatott. Mi azonban legfájdalmasb, az a' számos emberélet-vesztéség. Tüstint, a' mint a' tűz terjedni kezdett, minden a' kijárásoknak rohant; de a' tömötten elfoglalt karzatról alig szabadulhattak a' nézők; némellyek leugráltak az első 's második emeletre 's innen a' földszintre, mások az ablakon igyekeztek menekülni az udvarra, mások ismét nem szabadulhattak már többé. Egy fiatal ember az ablakon maradt függve 's elégett; mások többé kevésbbé a' szorongásban, vagy midőn futással akartak menekülni, megsérültek 's kórházba vitettek. Minden szabadítás sikertelen volt, még a' tűzljortjárnak sem lehetett az iszonyuan sebesen elharpózó elem miatt semmi hasznát venni, 's csak annak megmentésére lehetett szoritkozni, a' mit a' lángok még el nem értek. Az elhamvadt karlsruhei színházban a' tűz keletkezett eleinte onnan magyarázták, hogy légszeszesó megpattanván, a' láng tüstint a' disztivényekbe kapott 's ekkép tovább terjeszkedett, azonban egy irat a' mannheimi hírlapban a' tűz támadását következőleg adja elő: „A' légszesz-világ-gyújtásra rendszeren csak ollyan személyek alkalmaztatnak, kik ezen veszélyes anyaggaliban bána módot tökéletesen értik 's kik a' légszeszesóvek 's a'

többé vagy kevesebb előidézendő légszuszkiómlés fokát jól ismerik. A légszuszkiómlás behozásakor a vállalkozók részéről egy e részben igen jártas spanyol alkalmaztatott a nagyhercegi udv. színházban ezen kezelésre. Midőn ennek halála után Barloci és társ. egy más alkalmas egyedet ajánlana ez ügyre, valami Klees nevezetű volt lámpatisztogató nyerte el az elsőseget, azon véleményben lévén az alkalmaztatók, hogy mivel az olajlámpákkal tudott bánni, a légszuszkiómlás kezeléséhez is értend. A szomorú katasztrófa mindazáltal ellenkezőt bizonyított. Midőn ezen férfi ugyanis Vilmos végör-gróf páholyában a légszuszkiómlást tüstint meg nem gyújthatá, égő világgal kezében a felső csavart kiereszté, mire a légszuszkiómlás ujni vastagon ömlött ki s a gyertyavilágtól meggyult. A helyett most, hogy valamiképp, ha mindjárt eszapasz kezeivel is, magát kissé bár öszszeégetendő, a csövet bezárta s a tüzet eloltotta volna, ezen férfi botor ijedségében tova szaladt s a szomorú eseményt ekkép idézte elő. Író ezen adatnak teljes hitelességéről kezeskedik. Valamennyi állítást megegyezni látszik abban, hogy a tűz Vilmos végör-gróf páholyában és pedig légszuszkiómlás következtében támadott. Az égés körülményről sokféle monda kering. Egy karlsruhei kéményseprőlegény nyolcz személy életét szabadítá meg, kilenczedik kísérletnél azonban ő maga lón fájdalom! áldoztá. Egy katoná, ki a karzaton őrt állt, menekülni akart, fegyverét, melly őt akadályoztatá, a falhoz állítá s egyik oszlopon már a másik karzatra lebecsátkozott, midőn eszébe jutott a fiatal marsfinak, hogy a katonának nem szabad fegyverét elhagyni; újra felkapaszkodott, felvette fegyverét, utra kelt ismét vele s valóban megszabadította magát és puskáját. Szomorú egy mozonyvezető sorsa. Estére Bruchsalba kelle vala utaznia, előbb azonban nejt s két leányát a színházba vezette szolgálójával együtt. Midőn más nap reggel visszaérkezett, mindnyájan oda voltak. Iszonyatos volt egy Homburg nevű fiatal ember halála, ki szedő volt

az udv. nyomdában; ablakon akart szabadulni, azonban felakadt itt, függve maradt s ezek szeme láttára elégett, kik őt nem mentették meg. Egy másik áldozat is volt ugyanazon nyomdából, egy gépészegéd, ki a színházlapokat segíté kihordani s ezért szabad jegyet kapott a színházba — hogy életét ott hagyja. Miután t. i. a karzatok kezdtek égni, a zenekarhelyen keresztül számos ember szabadulhatott a még nem égő színpadon át. Több színész és énekes legnagyobb segítségét nyújtott e módon. Ludwigsburgból négy fiatal hölgy veszett oda, kiknek nevei eddigelő még nem tudatnak. Egy szolgáló első ízben volt a színházban s a legfelsőbb karzaton elégett, míg ugyanazon nőnek, ki nél ez szolgáló, földszinten volt kis fia elég gyorsan és szerencsésen megmenekült. Eddigelő a bejelentett híjányzó száma 120ra megy, s még óránkint jönek tudakolások vidéki személyekről, kik részint vasuton jöttek Karlsruheba színházba, de vissza nem tértek. Mintegy negyven sebesült fekszik részint a kórházban, részint a színházhoz közeli házakban, hova első pillanatokban vitettek s eddigelő, noha nagyrészt egészen ismételtenek — vendégszerető bánásmódot s ápolást — találtak. Számatlan jajongó szüle, gyermek és rokon özönlik a temetőbe, hogy az öszszeégett s koromná vált vázak s egyes tagok közt, mik a romhalmazból szekerenkint hordatnak oda, vizsgálódjanak s nyomozzanak: vajjon egy gyűrűből vagy más valamely jelből, melly talán hamuvá nem lett, elveszett kedves övéik szomorú maradványaira ismételtenek é?

A badeni nagyhg a karlsruhei és szomszéd lakosság hatóságának, valamint a sor-és polgárkatonaságnak legfelsőbb elismerését s legelénkebb köszönetét adatá tudtul ép olly buzgalmas mint fáradhatlan s mennyiben csak lehetett, sikeres segélykért.

GÖRÖGORSZÁG. A görög udvarnál Mussurus török követ s Otto király közt történt öszszeütközés következtében az előbbi minden diplomatiái viszonyát Görögország-

gal felbuzakasztá. A Konstantinápolyban létező görög követhoz intézett jegyzéke a görög kormányának ezen ügyet egészen magány-eseményül adja elő; Otto király legbarátságosb érzelmeikkel viseltetik a porta iránt; azon szigorú nyilatkozat, mellyet a király a török követ irányában használ, egyenesen csak Mussurus személye ellen van intézve és semmi sértőt nem foglal a porta ellen magában. Már régóta tekintetlenül nagy a török követ minden figyelmet az udvar és király személye iránt, s azért voná magára a király rosuló szavait, mik semmi esetre nem vonatkozhatnak az ozmán követ hivatalos állomására. Daczára ezen előadásnak, melly a görög minisztertől eredt, a porta az öszszegyült divánban fényes elégtételt követelni határozott, melly abban fogna állani, hogy a görög király mentegetőző levelet írjon a nagy úrnak, s hogy Kolletis 24 óra alatt a közlés után Mussurus lakában menjen, a rosult kifejezés iránt a várt magyarázatokat adandó. Ezen határozatot a szultán tüstint jóváhagyá. Az őt nagy hatalom képviselői azonban többrendű tanácsközvényeket tartának ez ügyben s közbejártak a portánál legalább szelidebb határozat megnyerése végett. Egyébiránt csak a 24 órának három napra kiterjesztése sikerült nekik s a reiseffendinek egy legbarátságosabb kifejezésű levél irására indítása, mellyben azon reményét fejezi ki, miszerint a görög kormány nem fog kézni ezen villongásnak mielőbb véget vetni.

ELEGYHREK. A brit kormány Újzeeland szigetnek, mellyben csak nemrég, sőt még most is találatnak emberevők, alkotványt adott parlamenttel s egyéb alkotványos intézvényekkel.

Egy salisburgi hírlap szerint a kretának, mint fűtési s tüzeléki anyagnak haszna történt kísérletek által tökéletesen behozott. Krétával meghintett község erősebb meleglet s tisztább tüzet ad, úgy hogy az az angol kerületi szegényekre nézve megbecsülhetetlen jótékonyasága lehet. —

22ik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1847.

Duna-gőzhajózás.

Aluljegyzett hivatal tisztelettel jelenti az utazó közönségnek, miszerint ezentul naponként egy gőzhajó

Pestről Bécsbe

el fog indulni. Elindulási idő: reggeli 6 óra.

Gönyő és Győr közt

egy külön gőzös tartja fen a közlekedést a Bécsből érkező s innen Bécsbe menő gőzössökkel. A t. cz. utazók, kik innen reggeli 6 órakor a bécsi gőzössel mennek föl, tüstint Gönyőre érkezéskor a fenemlített gőzössön Győrbe szállítatnak.

Egyszersmind ismétlőleg kéretnek az utazni szán lokozók, miszerint terheik, és podgyászaikat a gőzös elindulása előtti napon legfőlebb esti 8 óráig a gőzhajó-hivatalba átszállítani sziveskedjenek, annál inkább, minthogy az elindulás reggelén semmi teher a hajóra fel nem vétetik, s ekép az ilytájban oda szállított podgyások csak az utána következő napon elindulandó hajón szállíthatnak el.

Pesten, mart. 3. 1847. A Dunagőzhajózási-társaság hivatala. 3—3

†A GYÁRALAPÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. Mart. 15keni d. e. 11 órára alapszabályilag kijelet közgyűlés, a részvényes tagok nagyobb részének meg nem jelente miatt halasztatván el annak megtartása folyó hó 21kén — mi d. e. 11 órakor tüzetelt ki, melly határidőre, a t. cz. részvényes tagok, a N. Casino-terembe részvényeikkel ellátva meghivatnak. Kelt a közgyűlés határozatából, mart. 15ken 1847. K u t h y Lajos m. k. egyesületi jegyző.

Hirdetvény.

A' bácsik. kincstári Ferencz-csatorna számára 1847. év folytán következő cikelyek kívántatnak:
10r: Magyar rúdas coalitívó vagy murányi, bánatpénz 50 rft.
600 font hosszu szálvás 2 hüvelyk szélességű és 11 linia vastagság.
900 font hosszu szálvás 2 hüvelyk szélességű és 7 linia vastagság.
600 gömbölyű szálvás 26tos.
2or: Különféle szerszám, bánatpénz 20 rft.
70 darab nyirseprű.
56 „ gyékény.
300 „ gyékénykötél.
2 „ festékdörzsölő (tábla futóval).
1 „ porseprű (Bartwisch).
1 „ portörölő (Abstauber).
14 „ meszelő.
12 „ tűzveder kenderből.
3or: Olaj, fűszer és festékárak bánatpénz 66 rft.
135 font faolaj.

100 „ lenmagolaj.
190 „ repceolaj finomított.
250 „ fénymáz lenmagolajból (Firnisz.)
40 „ táblapapiros sima 2 1/2 láb hosszu, 2 láb széles.
200 koncz itatós papiros.
10 font finom granát-paraj (Schmergel).
45 font hamburgi fehérólm.
20 „ hegyi kréta.
11 „ asztalos enyv.
20 „ fenyűkorom (Kinrusz).
20 „ minium.
10 „ kényeső.
5 „ vízi ólm (Wasserblei).
8 „ vas-vitriol.
6 „ horgany-vitriol (Zinkvitriol).
10 „ berlini kék.
8 „ újzöld.
32 rft lengyel vászon.
4or: Rőfés árak, bánatpénz 70 rft
66 akó kocsik-kenőcs.
25 font sertésbáj.

5ör: Kemény építő-fűszerek, bánatpénz 870 rft.
45 db hajó-bókony lábaál 2—3 1/2 öl hossz.
5—6 láb magas.
200 darab híd-bókony lábnál 2 3/4 öl hosszu-szarvúnál 3—4 láb magas, 4 hüvelyk vastag.
12000 darab karó 2 1/2 része 7 láb 1/3 része 8 láb hosszu legalább 8 hüv. szélességű.
8000 darab hajószindely 4 láb hosszu, 6—8 hüvelyk széles.
50 darab hajótalap főtömbölyű (Schlichtschalen) 5 láb hosszu, 4—6 hüvelyk széles körűsfából.
6or: erdei moha, bánatpénz 26 rft.
35 mázsa t szta hosszu szálu erdei moh Altaljánban minden tárgynál különös jeles minőség, pontos és teljes mérték köteték ki.
A szállításnak 1847. aprilis hó végeig kell megtörténnie. Az 1. 2. 3. és 6. szám alatt jegyzett tárgyak Monostorszegen, a' 4.

és 5. sz. a jegyzett tárgyak pedig Verbászson az illető csatornai hivataltól fognak átvételteni, a' csatornán való szállítási díj elengedtetik.
A fizetés mindjárt átvétel után legfeljebb 8 nap alatt megtörténnendik az átvéendő hivatal által.
Az irásbeli ajánlatok lepecsételve, s az egész mennyiségre vagy legalább az egész egyes osztályokra nézve, azonban minden egyes tárgy árát külön feljegyezve, 1847. mártius hó 20ig a' Zomborban állomásozó k. k. Ferencz csatornai igazgatósághoz beküldendők. E szerint általengedtetik a' szállítás vagy egészben vagy osztályonként az illető legkevesebbet követelőknek, ki azután az elvállalt tárgyakat vagy azonnal szállítandja, vagy a' szerződés megkötése végett megjelenend és a' bánatpénzt leteteedi.
Az ajánlatok felsőbb jóváhagyás megérkezteig is az ajánlkozóra nézve azonnal, a' mint b. a. l. a. t. a. k. kötelező erővel bírandnak. 1—3

Eladó gyógyszerár.

Egy igen népes szabad városban nem messze Pesttől egy igen jó és kelendő gyógyszerár olesóáron eladatik. Bővebb értesítés G y a r m a t h y G. fűszerárus úrnál kecskeméti kapuban a' Tévénél nyerhető. 3—3

A' dunagőzhajózási társulat évi közgyűlése.

Az első cs. kir. szabad dunagőzhajózási társaság t. cz. részvényesei f. 1847. márt. 31kén délelőtti 9 órakor Bécsben Tuchlauben 558d. szám alatt a' zeneegyleti teremben cs. kir. udvari biztos jelenlétében

évi közgyűléseket tartandják

A' szavazatképes t. cz. részvényesek sziveskedjenek belépti jegyeiket a' közgyűléshez, a' tanácskozás alá jutandó tárgyak iránti programmot, a' nyomtatott m é r l e g e t a' hozzá tartozó számadási kimutatásokkal együtt a' lefolyt 1846ik üzletévre mart. 23kától a' gőzhajózási hivatalban, Bauernmarkt 582d. sz. a. kivételni.

A' szavazási jog s annak gyakorlása tekintetében a' szabályok 18 s 19d. sára utasittatnak az illetők, azon megjegyzéssel, miszerint a' részvények letétele szelvényivek nélkül történnendik, Pest mart. 9kén 1847.

Az első cs. kir. szabad dunagőzhajózási társaság igazgatósága. 2—3

Haszonbéri árverés.

Haszonbéri árverés. Szabad királyi Temesvár város tanácsa részéről közhírré tétetik, hogy a' gyár-külvárosban létező háromkerékű vízi ma-

lom folyó évi mártius 20án nyilvános árverés útján a' legtöbbet ígérőnek e' folyó évi április 13dikától 1:50 october utolsóig kibéreltetni fog. 1—2

Dunavizállás: Budán, mart. 13án: 4' 9' 0" az 0 fölött.